

Prof. Marian Pokropek (1932-2023)

Prof. Marian Pokropek (1932-2023)

Z wielkim smutkiem żegnamy naszego Kolegę, wieloletniego pracownika IEiAK UW, profesora Mariana Pokropka.

Ze smutkiem przyjmujemy wiadomość o śmierci Profesora Mariana Pokropka – etnografa, humanisty, nieustraszonego dokumentatora i popularyzatora kultur tradycyjnych (Polski, Litwy, Łotwy, Białorusi, Ukrainy, Słowacji, Czech, Rumunii, Bułgarii, Macedonii i innych państw byłej Jugosławii) oraz Twórców sztuki ludowej i nieprofesjonalnej, wykładowcy i mentora wielu pokoleń etnografów i etnologów.

Panie Profesorze – pozostanie Pan w naszej pamięci!

Uroczystości pogrzebowe odbędą się 18 stycznia 2023 r. o godzinie 12.00 w kościele pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła w Otrębusach (ul. Sadowa 14), a następnie na cmentarzu w Brwinowie.

Pożegnanie - Agnieszki Pokropek-Widerskiej, córki Profesora Tatusiu,

Całe życie powtarzałeś, że nie chciałbyś dożyć takiej chwili, w której straciłbyś sprawność intelektualną, nie mógłbyś czytać i pracować, byłbyś zależny i niesamodzielny. Dobry Bóg wysłucha chyba Twoich próśb, bo pozwoli Ci odejść do wieczności tak jak chciałeś – zanim choroba i cierpienie kompletnie odetną Cię od świata, pozbawi możliwość pracy i realizowania Twojej pasji. Pozwoli Ci odejść w domu, wśród bliskich.

Twoje naprawdę długie życie było piękne i pełne. Zapewne każdy, kogo spotkałeś na swojej drodze zachowa jakiś obraz, jakieś wspomnienie o Tobie. Niektórzy zapamiętają Twoje wielkie, krzaczaste brwi, o których chodziły legendy wśród studentów etnografii, czy te Twoje wspaniałe wykłady, podczas których olniewałeś erudycję.

Na skróty

- [Dziury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

Zawsze si? do nich sumiennie przygotowywa?e?, zabieraj?c z domu na Uniwersytet p?o? samochodu ksi??ek, fotografii i innych materia?ów terenowych.

Inni zapami?taj? Ci? jako zapalonego kolarza, wygrywaj?cego warszawskie prze?aje i jad?cego na rowerze na obiad do ciotki-s?dziny do Piotrkowa Trybunalskiego. Kolejni – jako terenowca z krwi i ko?ci, który bardziej od akademickich gabinetów wola? biega?, czasem z pr?dko?ci? ?wiat?a, mi?dzy drewnianymi cha?upami, ko?ció?kami i cerkwiami, dokumentuj?c swoim ulubionym aparatem fotograficznym marki START ?wiat, który powoli ju? znika?.

B?d? z pewno?ci? równie? Ci, których niezmiennie zachwyca?e? swoj? wybuja?? gestykulacj? przy otwieraniu kolejnych wernisa?y, kiedy to z takim zachwytem opowiada?e? o sztuce ludowej, swoich spotkaniach z Twórcami, wspania?ym ?wiecie ich wyobra?ni.

Mo?e kto? zapami?ta Ci? równie? po prostu jako s?siada, rodowitego mieszka?ca Otr?bus, ma?ego Maniusia z przedwojennego zdj?cia, stoj?cego z pi?eczka? przed starym domem pod naszym kasztanem, p?o?niej pana Mariana snuj?cego opowie?ci o wojennych i powojennych czasach naszej „ma?ej ojczyzny”, który co roku wraz s?siadami przygotowywa? o?tarz na Bo?e Cia?o, udost?pniaj?c eksponaty ze swojej kolekcji.

Wszystkie te obrazy, migawki zdarze? b?d? wspomnieniami równie? naszej rodziny, bo Ty nigdy nie oddziela?e? murem swojego ?ycia zawodowego i ró?nych pasji od ?ycia rodzinnego. Nigdy nie sta?e? si? naukowcem zamkni?tym szczelnie w swoim gabinecie.

Jako m?ody ch?opak, zaraz po wojnie wraz ze swoim Ojcem zbudowa?e? w?asnymi r?kami Nasz Dom, dom, w którym nie by?o k?tów prostych, co w dos?ownym tego s?owa znaczeniu przyprawia?o o zawrót g?owy kolejne ekipy remontowe. Ale dom bez k?tów prostych to dom z fantazj?, bez sztywnych regu?, kochaj?cy, dom otwarty, wymykaj?cy si? wszelkim oczywisto?ciom, goszcz?cy tak wielu ludzi ró?nych ?rodowisk, narodowo?ci, wyzna?; dom, do którego si? wraca, mimo m?odzie?czych buntów, sporów i w?asnnych pomys?ów na ?ycie; nasze centrum ?wiata, którego nie mo?na tak po prostu opu?ci?, sprzeda? z tak b?ahego powodu jak przeciekaj?cy dach czy krzywa ?ciana.

Do tego domu niepostrze?enie zacz??a wchodzi? sztuka w takich ilo?ciach, ?e musia?e? go rozbudowa?, aby stworzy? swoje Muzeum. Ju? wówczas niektórzy traktowali Ci? jako szale?ca, który w tak trudnych czasach rzuca si? z motyk? na s?o?ce.

Ale ty mia?e? szcz??cie mie? najlepsz? ?on?, jak? mog?e? sobie wymarzy?, nasz? Mam? i Babci?. Jak zawsze mówi?e?, bez jej troskliwo?ci i wielkiej wyrozumia?o?ci, a czasami po prostu zwyk?ego, kobiecego rozs?dku, który ?ci?ga? Ci? na ziemi?, nie da?by? rady stworzy? takiego domu, rodziny, swojego muzeum.

Dzi?kuj? Ci, ?e by?e? Tat?, który zabiera? swoj? rodzin? na naukowe woja?e, za wakacje w skansenach, na obozach etnograficznych, za w?ócz?gi po polnych drogach Suwalszczyzny i Podlasia, w?drówki górkimi ?cie?kami Macedonii i Bu?garii, wszystkie podró?e, kiedy uczy?e? nas, ?e w podró?y nie jest wa?ne to, ?eby by?o wygodnie, ale ?eby by?o ciekawie. Dzi?kuj? Ci za te wszystkie „bakcyle”, które w nas zaszczepia?e?, by?my mogli sami p?o?niej dokona? w?asnnych wyborów ?yciowych. I za mi?o?? do sztuki, zarówno tej wysokiej, pokazywanej w najlepszych muzeach ?wiata, jak i tej malowanej na dykcie czy rze?bionej z kawa?ka starej stodo?y przez ludowego Twórc?.

Dzi?kuj? Ci za bycie kochaj?cym, pe?nym ciep?a Dziadkiem, który, jak powtarza?y Twoje wnuki, mia? najlepszy gust do s?odyczy i nie wstydzi? si? sun?? krakowiakiem przez hol naszego domu, wyg?upiaj?c si? z nimi, tworzc?c mi?dzypokoleniowe wi?zi, tak zawsze dla Ciebie wa?ne.

By?e? w tym wszystkim tak urocz?o staro?wiecki, niepoddaj?cy si? naciskom wsp?o?czesnego targowiska pró?no?ci, b?d?c pomostem do ?wiata cz?sto ju? zapominanych warto?ci, takich jak szacunek, pracowito?? czy uczciwo??, równie? ta naukowa. Nie u?ywa?e? telefonu komórkowego ani komputera, za to mia?e? fantastyczn? pami??.

Otacza?e? si? ksi??kami wiecznie roz?o?onymi na pod?odze i fotelach w Twoim gabinecie, uwielbia?e? wszelkiego rodzaju pude?eczka, z których tworzy?e? ró?norodne archiwa zbieraj?ce wiedz? i dokumentacj? fotograficzn?.

B?dzie nam brakowa?o Twojego popo?udniowego uk?adania pasjansów z kotem na kolanach, przy kawce i obowi?zkowym ciasteczku, stukotu Twojej starodawnej maszyny do pisania, na której, b?d?c chyba jednym z ostatnich dinozaurów sztuki epistolografii, do ko?ca ?ycia pisa?e? obszerne listy z ?yczeniami ?wi?tecznymi do

Na skróty

- [Dy?ury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

przyjació?, których mia?e? przecie? tak wielu.

Zapami?tamy Ci? te? siadaj?cego pod jab?onk? w naszym ogrodzie, rozmarzonego, z lekkim u?miechem, zapatrzonego w niebo i zas?uchanego w ?piew ptaków, snuj?cego plany.

Martwi?e? si? czasami, co stanie si? z muzeum po Twojej ?mierci. Na koniec zatem, chcia?abym Ci? Tatusiu zapewni?, ?e go nie sprzedamy, nie zamkniemy i b?dziemy kontynuowa? Twe dzie?o. Odpoczywaj w pokoju!

Wspomnienie dr Katarzyny Waszczy?skiej

Prof. Marian Pokropek. Pułsk

Profesor Marian Pokropek

Na skróty

- [Dyżury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

ka?dym stara? si? zamie? cho?by jedno s?owo.

Rysem charakterystycznym Profesora by?a jego go?cinno??. Drzwi Jego domu zawsze by?y otwarte, o czym mog?o si? przekona? wiele os?b. Trzeba tu jednak doda? i podkre?li?, ?e to zas?uga równie? ?ony pana Profesora – pani Stanis?awy (niezwykle wyrozumia?ej). Wspólne picie herbaty, rozmowa, uwaga skupiona na rozmówcy i zainteresowanie, ale nie udawane, a szczere, sprawia?y, ?e ch?tnie wraca?o si? do Profesorostwa.

Postscriptum

Do Profesora pojecha?am przed ?wi?tami Bo?ego Narodzenia 2022, zawioz?am Mu wydruki wpisów z FB PTL-Oddzia? Warszawski oraz Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, które znalaz?y si? pod informacj? o otrzymanym przez Niego [Z?otym Medalem Zas?u?ony Kulturze „Gloria Artis”](#) [1]. By? zaskoczony, nie dowierza?, ?e kogo? mo?e interesowa? Jego osoba, ale wida? by?o, ?e sprawi?o Mu to przyjemno??.

Zawioz?am te? dwa tomy monografii: Józef Obr?bski, Macedonia. Studia Etnosocjologiczne, przygotowane przez Ann? Engelking (Warszawa: Oficyna Naukowa 2022). By? pod wra?eniem, podkre?la?, ?e Józef Obr?bski by? wybitnym badaczem, a jego pracowito?? niewyobra?alna – czego dowodem jest tyle zebranego materia?u etnograficznego. W g?osie pobrzmiewa? smutek z nutk? zazdro?ci, ?e samemu nie uda?o Mu si? zaprezentowa? wyników bada?, które prowadzi? z Tomaszem Str?czkiem w Macedonii...

Zawsze pyta? co w Zak?adzie, cho? zaraz poprawia? si? w Katedrze...

Byli?my umówieni na telefon po 13.01.2023 r. ... *jak do?yj?* – us?ysza?am wychodz?c...

Biogram prof. Mariana Pokropka

Marian Pokropek. Uczony i kolekcjoner

Na skróty

- [Dyżury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

Profesor Marian Pokropek, nestor polskiej etnografii był uczonec i niestrudzonym propagatorem polskiej kultury ludowej, polskiej sztuki ludowej i polskiego budownictwa drewnianego. Profesor był również kolekcjonerem polskiej sztuki ludowej, zbieranej przez kilkadziesiąt lat, oraz organizatorem i wiceprezidentem prywatnego Muzeum Sztuki Ludowej w Otrębusach, wzniesionego na dachu domu rodzinnego. W swoim muzeum od lat Profesor organizował wystawy tematyczne. Zbiory wypożyczano do trzynastu państwowych muzeów.

W ciągu 65 lat swej działalności naukowej Profesor opublikował kilkadziesiąt prac naukowych. W roku 2019 wydane zostało jego *opus magnum*, znakomite i monumentalne dzieło *Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym* (PWN), będące kompendium dla wszystkich zainteresowanych polską kulturą ludową. Jest to najważniejsza publikacja w tym zakresie od czasu fundamentalnej pracy profesora Kazimierza Moszyńskiego *Kultura ludowa Słowian*, opublikowanej dziewięćdziesiąt lat wcześniej (cz. 1 – 1929). Jest to chyba również ostatnia taka praca, gdy Profesor w ciągu naukowego życia zarejestrował kulturę ludową, która obecnie w większości odeszła w zapomnienie.

Biografia

Profesor Marian Pokropek urodził się 7 września 1932 r. w Maryjance (gmina Brwinów, mazowieckie), a od 1934 r. mieszkał w Otrębusach (gmina Brwinów, mazowieckie).

Szkołę podstawową ukończył w Brwinowie. Podczas okupacji niemieckiej należał do harcerstwa, zajmując się kolportażem ulotek i prasy podziemnej. Dwaj jego starsi bracia, członkowie AK, walczyli w Powstaniu Warszawskim i byli wywiezieni do obozów jenieckich. M. Pokropek kontynuował działalność w ZHP do jego rozwiązania w 1949 r., działając w Warszawskiej Drużynie Harcerskiej. Uzyskał stopień instruktora i prowadził drużyny zuchowe na Powiślu w Warszawie.

W roku 1946 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie, a maturę uzyskał w Gimnazjum im. Tadeusza Czackiego, z powodu wcześniejszej likwidacji Gimnazjum im. Stefana Batorego.

W latach 1952–1956 studiował na Uniwersytecie Warszawskim, na Wydziale Historycznym, w sekcji Historii Kultury Materialnej, w skład której wchodziły trzy specjalizacje, w tym etnografia. W 1956 r. obronił pracę magisterską.

Został nauczycielem akademickim, równoległe prowadził prace naukowe, uzyskując kolejno stopnie doktora, doktora habilitowanego i w końcu tytuł profesora. Przez lata był kierownikiem Zakładu Etnografii Polskiej i Słowiańszczyzny w Katedrze Etnologii i Antropologii Kulturowej UW. Jego badawcze zainteresowania początkowo dotyczyły budownictwa i osadnictwa na Mazowszu oraz Podlasiu, pracował też przy tworzeniu „Polskiego Atlasu Etnograficznego”. Badania prowadził również poza granicami naszego kraju: na Białorusi, Litwie, Łotwie, w Ukrainie, Rosji, Rumunii, Bułgarii, na Słowacji, w Czechach i na Węgrzech, w państwach byłej Jugosławii (przede wszystkim w Macedonii).

W 1991 r. został mianowany na stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 1993 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego.

Marian Pokropek nigdy nie należał do organizacji politycznych. Zawsze jednak wyróżniała go otwarta postawa patriotyczna idąca w parze z tolerancją i życzliwością wobec mniejszości i narodów sąsiednich.

Praca naukowa

Początkiem pracy naukowej Profesora było objęcie na drugim roku studiów stanowiska dokumentalisty w Instytucie Historii Kultury materialnej PAN, a na trzecim roku stanowiska p.o. asystenta w Zakładzie Etnografii UW. Po ukończeniu studiów, w 1956 r. został zatrudniony w Zakładzie Etnografii UW na stanowisku asystenta, gdzie prowadził zajęcia dydaktyczne, wykłady i ćwiczenia z etnografii Polski i Słowiańszczyzny, metodyki etnograficznych badań terenowych, muzealnictwa, historii etnografii polskiej oraz sztuki ludowej.

Od 1956 r. M. Pokropek brał udział w ogólnopolskich badaniach terenowych Polskiego Atlasu Etnograficznego i dzięki Jego zaangażowaniu powierzono Mu opracowanie map dotyczących typologii, występowania i zaniku narządów orackich w Polsce.

Na skróty

- [Dziury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

W 1964 r. obronił pracę doktorską „Rozwój osadnictwa i budownictwa wiejskiego na Podlasiu”.

W 1978 r. obronił pracę habilitacyjną „Budownictwo ludowe w Polsce. Geneza, rozwój i zróżnicowanie regionalne” i został mianowany kierownikiem Zakładu Etnografii Polski i Słowiańszczyzny w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW.

Zainteresowanie atlasami etnograficznymi i metodami geograficzno-kartograficznymi w etnografii zaowocowało opracowaniem metody etno-geograficznej do podręcznika „Metody etnologii” (Warszawa 1981) oraz powołaniem w skład Komitetu Redakcyjnego Polskiego Atlasu Etnograficznego.

Podczas swej pracy dydaktycznej Profesor wychował pokolenie etnografów/etnologów, znających teren Polski i Słowiańszczyzny oraz zasady badań terenowych. Kierował ponad 200 pracami magisterskimi oraz był promotorem 4 rozpraw doktorskich, a także recenzentem ponad 30 prac doktorskich i habilitacyjnych.

W latach 70. rozpoczął przygotowania do stworzenia „Atlasu sztuki ludowej i folkloru w Polsce” – wiejska twórczość artystyczna i postaci artystów nieprofesjonalnych zawsze były wielką pasją Profesora. W czasie długoletniej pracy, badań terenowych, zgromadził imponującą kolekcję polskiej (także ukraińskiej i białoruskiej) sztuki ludowej, która mieści się w pawilonie siedzącym z jego rodzinnym domem w Otrębusach pod Warszawą. Od 1996 roku tam właśnie ma siedzibę prywatne [Muzeum Polskiej Sztuki Ludowej](#) [2].

Profesor zasiadał także w jury wielu konkursów i nagród, w Polsce (m.in. w Komisji Nagrody im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej”) i za granicą (m.in. na Białorusi). Był także członkiem wielu organizacji i redakcji naukowych (m.in.: Komitetu Etnologicznego PAN, Redakcji Biblioteki Etnografii Polskiej, Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych i in.) oraz rad naukowych w wielu muzeach etnograficznych. Był wyjątkowo cenionym ekspertem w dziedzinie kultury Słowiańszczyzny, a także znawcą materialnego dorobku kultur ludowych Europy (w szczególności jej północno-wschodnich obszarów).

Główne publikacje

- *Materiały do historii budownictwa ludowego z terenu Kurpiowskiej Puszczy Zielonej* (rozbudowana praca magisterska), Warszawa 1962;
- *Budownictwo ludowe w Polsce*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1976;
- *Atlas sztuki ludowej i folkloru w Polsce*, Arkady, Warszawa 1978; (w 1979 r. wydany także w 3 wersjach obcojęzycznych);
- *Wytwórczość i sztuka ludowa Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego*, Zakład Wydawnictw CZSR, Warszawa 1979;
- *Przewodnik po izbach regionalnych w Polsce*, Państwowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1980;
- *Sztuka ludowa w Polsce*, wyd. I Warszawa 1988, wyd. II, Warszawa 1991 (współautorki: Ewa Frycińska-Pietraszkowa, Anna Kunczyńska-Iracka);
- *Monografia wsi macedońskiej Jablanica* (w języku macedońskim, współautor Tomasz Stręczek), Skopje 1992;
- *Tradycyjne budownictwo drzewne w Polsce: Budownictwo ludowe. Chałupy i ich regionalne zróżnicowanie*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 1995 (współautor: Wojciech Pokropek);
- *Tradycyjne budownictwo drzewne w Polsce, Budownictwo sakralne. Cz. 2: Bótnice, meczety, moleny staroobrzędowców oraz podlaskie cerkwie unickie i prawosławne*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 1997 (współautor: Wojciech Pokropek);
- *Wycinanki Susan Throckmorton (USA) inspirowane polską wycinanką ludową*, Otrębusy 2001 (współautorki: Susan Throckmorton, Maria Dębrowska);
- *Suwalszczyzna – wieś pogranicza*, Suwałki 2009;
- *Ludowe tradycje Suwalszczyzny*, Suwałki 2010;
- *Wędrowniki po Puszczy Białej*, red. naukowa MP, Pułtusk 2014;
- *Budownictwo drewniane Kurpiów Puszczy Zielonej*, Ostrołęka, Muzeum Kultury Kurpiowskiej, 2016;
- *1050 lat Polski chrześcijańskiej. Od św. Wojciecha do św. Jana Pawła II*, Katalog Wystawy, Brwinów 2016;
- *Rok Polski w sztuce ludowej*, Katalog Wystawy, Brwinów 2017;
- *Ku Niepodległości*, Katalog Wystawy, Brwinów 2018;
- *Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym*, PWN, Warszawa 2019.

Muzealnictwo

Na skróty

- [Dziury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

W ciągu całej swej pracy naukowo-dydaktycznej Profesor pasjonował się rozwojem polskiego muzealnictwa i współpracował z wieloma placówkami muzealnymi, głównie typu skansenowskiego (m.in. w Ciechanowcu, Białymstoku, Sierpcu). Dla muzeów takich opracowywał materiały naukowe, był członkiem rad naukowych. W latach 1975–1988 był członkiem Zespołu ds. Muzeów Etnograficznych przy Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Pracę muzealniczą skończył go do utworzenia własnego Muzeum Sztuki Ludowej, w którym prezentował olbrzymią kolekcję około 10 tysięcy dzieł sztuki. Przy Muzeum znajduje się bezcenne archiwum fotograficzne, zawierające dokumentację z ponad 60 lat pracy Profesora. Dokumentacja ta dotyczy budownictwa drewnianego, ale i szerzej: „światowej” kultury i sztuki ludowej oraz jej twórców.

W Muzeum od 1996 roku Profesor zorganizował ponad 100 wystaw tematycznych. Równocześnie zbiory udostępniał licznym muzeom w Polsce i za granicą: Białoruż, Litwa, Ukraina, Francja, Gruzja, Niemcy – z wystaw tych w archiwum jest kolekcja katalogów, licząca ponad 40 obiektów.

Najnowsza wystawa, otwarta we wrześniu 2020, to Sztuka Ludowa Białorusi. Ta okolicznościowa wystawa została dedykowana Narodowi Białoruskiemu w imię solidarności z jego walką o samostanowienie. Wystawie towarzyszyła prezentacja zasobów biblioteki Profesora z zakresu białoruskiej historii, kultury i sztuki.

Wykaz odznaczeń, medali i nagród

- Złoty Krzyż Zasługi (1977);
- Nagroda im. Oskara Kolberga (1993);
- Medal Komisji Edukacji Narodowej (1998);
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2003);
- Medal Zasłużony dla Kultury Polskiej (2005);
- Złoty Medal Zasłużony Kulturze Gloria Artis (2022);
- Odznaka Zasłużony Działacz Kultury (dwukrotnie);
- Medal im. Adama Chętnika;
- Medal im. Krzysztofa Kluka;
- Medal UW z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowej;
- Nagroda Sekretarza Naukowego PAN;
- Nagrody naukowe MEN (trzykrotnie);
- Nagrody JM Rektora UW;
- Nagroda CLIO Wydziału Historycznego (dwukrotnie).

Autor: [Maciej Ząbek](#) [3]

Adres URL źródła: <https://etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/prof-marian-pokropek-1932-2023>

Odniesienia

[1] <https://etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/profesor-marian-pokropek-ze-zlotym-medalem>

[2] <http://www.muzeumsztukiludowej.otrebusy.pl>

[3] <https://etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/pracownicy/maciej-zabek>